

Nr 257

Av herrar Nilsson i Östersund och Lindström, om en utredning rörande näringslivets lokalisering m. m.

Den alltjämt pågående kraftiga avfolkningen av landsbygden och därmed sammanhängande överbefolkning i de större städerna är ett av vår tids största sociala problem. Årsskiftets befolkningsstatistik bekräftar ytterligare att uttunningen av befolkningsunderlaget på landsbygden och inflyttningen till städerna är en företeelse som tilltager i styrka. Detta skapar i sin tur markanta sociala, ekonomiska och kulturella problem både i landsbygdskommunerna och i städerna.

Det förtjänar dock att i detta sammanhang påpekas, att en normal omflyttning av arbetskraft utan större invändningar torde få accepteras i ett samhälle med full sysselsättning. Ingen torde med framgång kunna stävja människornas fria vilja att efter eget skön välja arbetsplats och bostadsort. Men många av dem som flyttar skulle sannolikt ha stannat kvar om även landsbygden kunnat erbjuda dem ett större urval av arbetstillfällen och fritidssysselsättningar.

Landsbygdens näringsliv är i regel ytterst ensidigt och föga attraherande. Alla är inte lämpade att bli skogsarbetare, jordbrukare eller småhantverkare. De ogifta kvinnorna saknar i regel möjligheter att erhålla förvärvsarbete; de måste tidigt söka sig ut till städer och tätorter. Byarna tenderar att bli genuina manssamhällen, vilket ytterligare driver på utflyttningen. Kommunernas skatteunderlag krymper, skolor läggs ner och kommunikationerna försämras. Bygden har förlorat sin kraft att konkurrera om den yngre arbetskraften.

Vi hyser den bestämda uppfattningen att statens möjligheter att påverka näringslivets lokalisering är alltför begränsade. Byggnadsregleringen innesluter i sig ett värdefullt men alltför svagt instrument i lokaliseringssyfte. Den rådgivande och stödjande verksamhet som i samma syfte bedrivs från statens sida är lovvärda försök att styra etableringsverksamheten. Det krävs dock ökade fullmakter, om mera påtagliga resultat skall kunna uppnås, när det gäller att skapa ett allsidigare näringsliv på den svenska landsbygden. Ett exempel på hur ovillig den fria företagsamheten är att etablera sig ute i landsbygdskommunerna är den nedlagda textilfabriken i Ulriksfors. I en tid då den svenska industrien slåss om byggnadstillstånd och arbetskraft står ulriksforsfabrikens rymliga och moderna lokaler tomma, och kommunen har bekymmer för sina arbetslösa. Nog vore det väl ur alla parter

synpunkt väl motiverat, att staten i en sådan situation hade fullmakt att gripa in och placera ut ett företag i denna kommun.

Exempel finns på andra länder i Europa, där man utrustat sina regeringar med ganska långt gående fullmakter när det gäller att påverka industriens lokalisering. I England blir varje industrietablering av större format föremål för regeringsprövning. Dessutom stödjer staten företag inom vissa, ur samhällssynpunkt önskvärda områden. I Frankrike har man uppmärksammat de vådor som ligger i storstädernas starka tillväxt och strävar medvetet efter att decentralisera storstadsindustrierna. Även där har regeringen fullmakt att pröva större industrietableringar ur samhällssynpunkt, samtidigt som man genom statsstöd söker leda industrilokaliseringen i önskvärd riktning.

Det är hög tid att de skilda problem, som sammanhänger med landsbygdens avfolkning och storstädernas starka tillväxt, blir belysta i en statlig utredning. Denna utredning bör även pröva olika vägar för att utrusta staten med större befogenheter att påverka industrilokaliseringen i en riktning som bättre svarar mot samhällets intressen. De möjligheter här till som byggnadsregleringen erbjuder är enligt vår uppfattning alltför begränsade. Därtill kommer att byggnadsregleringen är en krislagstiftning, som väl förr eller senare kommer att avskaffas. När detta sker är det därför nödvändigt att samhället har skaffat sig andra — och bättre — möjligheter att påverka lokaliseringen av den svenska industrien i en förnuftigare riktning.

Med stöd av vad som här ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning där frågor som berör landsbygdens avfolkning och städernas överbefolkning samt industriens lokalisering upptages till behandling.

Stockholm den 26 januari 1956

Birger Nilsson

Helge Lindström
